

L'abans d'ahir d'Enric Mirambell

Amb una precisió inusual, el títol del llibre d'Enric Mirambell editat per l'Ajuntament de la ciutat explica exactament el contingut de l'obra: *Girona, entre la història i l'actualitat*. Efectivament, el que hi ha en el llibre encara no és història, almenys tal com l'entenen els historiadors, però tampoc no és actualitat, en el sentit que li donen els periodistes. El llibre tracta d'una Girona que els historiadors encara no volen explicar i que els periodistes ja no poden explicar: la Girona d'abans d'ahir, que encara no té prou gruix per solidificar-se com a història però que ja és enormement diferent i distant de la d'ahir i de la d'avui.

Per saber com era la Girona de començament de segle, tenim tres eines de categoria: la *Girona de Pla*, *El vagabund* de Bertrana i la *Girona i jo* de Palol. I, en un segon nivell, molts altres llibres, com *Girona 1900* de Rafael Gay de Montellà, o les *Memòries d'un gironí* de Joan Viñas i Comas. Però encara no en teníem cap que ens digués com era la Girona dels anys trenta al seixanta. Mirambell l'ha escrit, i ha convertit la frase tòpica d'"omplir un buit" en la més pura i estricta veritat.

El període descrit pel Cronista Oficial de Girona és relativament curt però extraordinàriament important perquè, com ell mateix diu, "en molts aspectes la ciutat ha canviat més en els darrers cinquanta anys que en els cinc segles que ens separen de l'Edat Mitjana". L'autor evoca aquesta franja decisiva de la trajectòria ciutadana amb la doble i privilegiada condició del qui, d'una banda, és historiador d'ofici i, de l'altra, ha vist i ha viscut personalment els ambients i els fets que descriu. Ja diu Mirambell que els escrits recollits en aquest volum "són fruit de l'observació, dels records i d'alguna consulta a diaris i papers vells". De manera que els diaris i papers vells, que fins ara havien estat la base dels seus treballs, han estat superats de bon tros, aquest cop, pel testimoniatge de la vivència personal. Després de molts anys d'escriure sempre amb un to impersonal, Mirambell ha trobat —amb la jubilació— l'hor de confegir una obra sencera a partir de la pròpia memòria.

En una societat com la nostra, que cada dia té més capacitat d'oblit, les persones que tenen el do de la memòria i que la fan servir en benefici dels altres haurien de ser protegits oficialment com un tresor. L'edició d'aquest llibre per part de l'Ajuntament de Girona suposa, en alguna mesura, el compliment d'aquesta obligació dels poders públics. Amb ell s'haurà salvat i fixat per al futur una ciutat que els joves ni tan sols imaginem i que els grans seríem incapaços de refer amb tanta infinitat de matisos i detalls. Una ciutat que Mirambell descriu sense caure mai en el parany de la nostàlgia; un abans d'ahir que, en el balanç final de l'autor, només es justifica en relació amb l'avui i amb el demà.

Josep Pla entre els seus

Vaig veure la primera representació —l'estrena mundial, en deien— de l'obra de Flotats sobre textos de Pla al teatre Poliorama de Barcelona, en un clima d'esdeveniment cultural que tenia molt, també, de festa social. La representació va discórrer, impecable, enmig d'un gran silenci que era d'atenció, de curiositat i d'interès, però que només en un parell d'ocasions es va trencar amb discretes mostres sonores d'una certa complicitat. En acabar, els aplaudiments van sonar educats i compactes, però no van ser excessivament perllongats i només van augmentar de to quan, a la fi, Flotats va alçar enlaire i es va posar sobre el cor un llibre que tothom va suposar que era de Pla.

L'endemà, els crítics teatrals van dir tot el que calia sobre l'obra i la seva representació. Al cap d'un mes, amb el record molt viu d'aquella primera sessió gairebé acadèmica, vaig repetir l'experiència en l'ambient totalment divers de Palafrugell. Allà, en un Centre Fraternal vell i destarlat, s'hi respirava un clima d'envelat en dia de festa major. L'escenari era petit i les butaques incòmodes, però el local vessava de gent, l'expectació era total i la complicitat va ser absoluta. Cada frase de Pla, potenciada per la dicció i el gest de Flotats, trobava immediatament el ressò de la rialla, del somriure, del cop de cap afirmatiu com a expressió d'una conformitat generalitzada. Les paraules de Pla, les mínimes referències planianes de l'atrezzo, l'escenografia i el vestuari, connectaven amb un món espès de records personals, d'anècdotes escoltades o viscudes, de coneixença o de veïnatge. Les múltiples al·lusions del text al paisatge i a la gent del rodal eren rebudes amb generoses mostres de satisfacció. Algunes frases concretes —això succeeix sempre amb Pla— s'adequaven com un quant al moment present, talment com si haguessin estat escrites el dia abans. D'entre elles, les referides a l'àmbit municipal esdevenien sarcàstiques a la llum de les actuals evidències; llavors la riallada general era enorme, punyent. Així, els assistents —autòctons o forasters—, que per arribar al Fraternal havien hagut de travessar la remodelada Plaça Nova, es podien identificar amb aquella sentència: "A l'Ajuntament de Palafrugell tothom parla d'estètica, i ara mateix no es pot passar per cap carrer de la ciutat". Afirmació que venia refermada per una altra que Flotats deixava anar poc després: "La característica de l'arquitectura moderna és la pretensió, l'enravenament sistemàtic; és una obra de tibats".

I així fins a l'infinit, en un clima casolà, càlid, íntim. La gent escoltava molt, però tampoc no s'estava de tossir, com si fos a casa seva. De fora estant arribaven els crits d'algun brètol nocturn, els lladrucs insistents d'un gos; tot plegat posava un fons familiar i realista als mots insuperables de Pla sobre el paisatge de cada dia; el mas, Boet, la carretera de Sant Sebastià, la pineda, l'ermita, el mar, els cementiris dels quatre pobles veïns. No calia ni que Flotats es posés la gavardina i la boina; quan ho va fer, feia estona que Josep Pla era allà, entre els seus. Havia tornat de lluny, com d'un llarguíssim viatge, a aquell "local que durant anys i anys havia estat l'àgora de Palafrugell" i on "la concentració humana era tan espessa i atapeïda que hi havia vist suar les parets". Aquell era el seu món, el seu país, i —com deia la frase final de l'obra— "explicar més coses seria innecessari".

NARCÍS-JORDI ARAGÓ